

ФІСКАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА РЕГУЛЮЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

У сучасних економічних умовах зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є визначальним чинником розвитку національної економіки. Її ефективність значно залежить від розробки та прийняття важливих рішень у сфері податкового регулювання, основним результатом реалізації якого є формування достатніх фінансових ресурсів держави та оптимізація впливу податкової системи на розвиток національної економіки.

Митні платежі є одним із основних важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та, водночас, вагомим і стабільним джерелом наповнення дохідної частини Державного бюджету України. Змінюючи розміри митних платежів, держава впливає на обсяг і структуру експорту та імпорту, обсяги споживання певних товарів у країні та структуру економіки і в цілому.

Відповідно до ст. 14 Податкового кодексу України митні платежі — податки, які відповідно до Податкового кодексу чи митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль щодо їх справляння здійснюється митними органами [1]. Згідно ст. 4 Митного кодексу України, до митних платежів належать: мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [3, с. 7]. Дана дефініція чітко визначає об'єкти оподаткування (товари) та суб'єкти системи митного оподаткування, які включають в себе окрім держави в особі митних органів ще й безпосередніх платників податків та зборів, тобто юридичних та фізичних осіб, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Посилаючись на вітчизняний досвід можна констатувати закономірність, коли митні органи забезпечують третину з усіх податкових доходів бюджету. Аналіз останніх років підтверджує дану тенденцію, оскільки згідно з даними таблиці 1 в Україні в окремі роки митні органи мобілізували значні суми надходжень до державного бюджету (табл. 1).

Не зважаючи, на скорочення імпорту, у 2013 р. до державного бюджету сплачено 15,3 млрд. грн. мита, з якого практично вся сума, або 99,4 % – це ввізне мито. До загального фонду державного бюджету надійшло 12,5 млрд. грн. ввізного мита, що на 4,6 %, або на 492,4 млн. грн., більше, ніж у 2012 р. Така ситуація пояснюється тим, що з початку 2013 р. в Україні ставки ввізного мита зведено до рівня, встановленого відповідно до Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі. Ввізні мита підвищилися на 119 товарних підкатегорій (цемент; руди та концентрати хромові; продукти органічної та неорганічної хімії; добрива та ін.). При цьому на 13 товарних підкатегорій було встановлено нульову ставку [2].

За результатами аналізу можна зробити висновок, що частка надходжень митних податків і зборів до державного бюджету досить вагома. Так, упродовж останніх років питома вага митних платежів у загальному обсязі доходів бюджету становила в середньому 35 % [2]. Відповідний відсоток у європейських країнах значно менший, адже фіскальна функція їхніх митних адміністрацій не найголовніша.

Здійснений вище аналіз підтверджує вагоме фіскальне значення митних платежів, однак регулюючий їх потенціал на сьогодні в Україні використовується не в повній мірі. Це обумовлено наступними причинами: а) недосконалістю та суперечливістю вітчизняного законодавства в сфері митно-тарифних відносин; б) необґрунтованістю та непрозорістю надання митних преференцій; в) нерозвиненою митною інфраструктурою на півночі і сході країни; г) поширенням фактів корупції та хабарництва на митному кордоні держави; д) нерозвиненістю комунікацій між митними органами та суб'єктами ЗЕД.

Таблиця 1

**Митні платежі у структурі доходів Державного бюджету України за 2011-2015 рр.
(млн. грн.) ***

Найменування показників	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Надходження митних платежів до Державного бюджету України, в т. ч.	137180	154570,3	145228,3	162931,4	182554
ПДВ із ввезених на територію України товарів	89812,1	116345,2	103360,3	114022,5	116056
Акцизний податок із ввезених на територію України товарів	36648,8	24840	26302	32935,6	34645,4
Ввізне мито	10243	12700,1	15075	15628,4	16432,8
Вивізне мито	218,7	392	249	79,9	86,9
Приріст надходження митних платежів, %	-	12,6	-6,1	12,2	14,8

*Складено автором на основі [2]

З метою усунення вищезазначених негативних тенденцій необхідно: 1) посилити державний контроль за наданням митних пільг задля виключення явища безпідставного звільнення від оподаткування; 2) створити чіткий механізм застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення; 3) забезпечити розвиток інформаційних технологій, які сприятимуть як оперативній взаємодії між відповідними контролюючими та правоохоронними органами всередині держави, так і співпраці між митними органами України та відповідними органами інших держав, що підвищить дієвість митного контролю та прискорить процедуру перетину митного кордону держави; 4) підвищити ефективність оперативного виявлення і протидії контрабанді та порушенням митних правил, які є потенційними загрозами економічній безпеці України. Зазначені пропозиції дозволять забезпечити стабільні надходження митних платежів, чіткість і прозорість надання митних преференцій та зменшити рівень корупції на митному кордоні України.

Крім того перенесення акценту із фіскальної функції митних платежів на регулюючу дасть змогу оптимізувати структуру експортно-імпортних операцій, досягти позитивного сальдо торговельного балансу, обмежити споживання окремих іноземних товарів, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку та захистити вітчизняного виробника від іноземної конкуренції.

Література:

1. Податковий кодекс України ред. від 17.09.2015 № 702-8 (редакція від 17.09.2015) [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/702-19>.
2. Про державний бюджет України на відповідний рік [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>
3. Митний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 10 серпня 2012 року: (офіц. текст). – К.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 344 с. – (Кодекси України).
4. Мартинюк В. Оцінка фіскального потенціалу митної служби України / В. Мартинюк // Світ фінансів. – 2010. - №1.- С.44-54.